

Intencionální předmět / Pojem

Pojem nemá jen úkol organizovat myšlení, ale je prostředkem či nástrojem integrace myšleného. Myšlené je buď to, co je skutečné, nebo to, čím ono skutečné modelujeme. Myšlenkový model, tzv. intencionální předmět, je pouhá konstrukce, která „drží pohromadě“ pojmem. Trojúhelník jako intencionální předmět je konstruován, „složen“ ze tří úseček, které se vzájemně dotýkají svými konci. Samy tyto úsečky jsou rovněž konstrukcemi, ale mnohem jednoduššími, neboť jsou částmi přímky, přičemž přímka je vlastně základní, velmi jednoduchý intencionální předmět (jen bod je jednodušší). Ostatně lze trojúhelník vymežit třemi přímkami, které se neprotínají v jediném bodě. Pro geometrické obrazce je charakteristické, že u nich intencionální předmět a skutečný předmět od sebe nelze odlišit leč zcela formálně. Trojúhelník jako obrazec v rovině si představujeme, trojúhelník jako intencionální předmět si konstruujeme. A tuto konstrukci drží pohromadě pojem, kdežto rovinný obrazec drží pohromadě naše představivost. Proto si můžeme představovat i to, co nedokážeme přesně (pojmově) myslit. Poznání velmi často pokročí kupředu, když analyzujeme své představy (a teprve dodatečně můžeme použitelnost dvojice pojem-intencionální předmět případně ověřit ve „skutečnosti“). Na druhé straně můžeme pomocí pojmů konstruovat intencionální předmět, který si nedovedeme a někdy ani nemůžeme představit. Konstrukci můžeme vymežit, „definovat“ (což je něco jiného než „definice“ samotného pojmu, i když ovšem ani konstrukci nemůžeme vymežit bez aplikace pojmů). Pojem vymežujeme jen pomocí jiných pojmů, zatímco k vymezení intencionálního předmětu jakožto konstrukce potřebujeme nutně navíc jednodušší konstrukce, z nich vymezovanou složitější konstrukci se stavujeme, konstruujeme.

(Písek, 940126-1.)